Никодиновски, Звонко - Фигуративните значења на божјата бубалка во француските и во македонскиот јазик (стр. 1-5), од книгата *Фигуративните значења на инсектите во францускиот и во македонскиот јазик*, 2 - ри Август С, Штип, 2007 (2016), 636 п.

ФИГУРАТИВНИТЕ ЗНАЧЕЊА НА БОЖЈАТА БУБАЛКА ВО ФРАНЦУСКИОТ И ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

§ 1. Божјата бубалка го дели деветнаесеттото место, заедно со бумбарот, меѓу инсектите во францускиот корпус од базата по бројот на јавувања (**13** единици со фигуративно значење или **1,23 %** од вкупно 1056 единици). Во македонскиот корпус божјата бубалка го дели шеснаесеттото место, заедно со тавтабитата, молецот и лебарката, по бројот на јавувања (**4** единици или **0,98%**).

А. Божјата бубалка во францускиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 2. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е застапен во **2** единици и со **15,38 %** се наоѓа на второ место. Овој признак е претставен преку **2** особини: **како назив** и **боја**.

Особината **како назив** е застапена во **1** единица која претставува алузија, според називот, на еден дел од човечкото тело: (1) Ⓕ **coccinelle** = «homosexuel (allusion au coccyx = derrière); se dit d'un individu qui travaille du coccyx» (*Edouard*).

Особината **боја** е застапена во **1** виц во кој персонифицираната божја бубалка сака да се ослободи од своите црни пеги:

(2) Ⓕ **Une coccinelle se présente à la pharmacie des animaux:**

- Auriez-vous, demande-t-elle, quelque chose contre les points noirs? (*L'humour des animaux, 31)*.

§ 3. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е застапен во **11** единици и со **84,62 %** се наоѓа на прво место. Овој признак е претставен преку групата особини **ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО И ДРУГИ ПОЈАВИ**.

Особината **однесување според времето** ја среќаваме во неколку претскажувања меѓу кои можат да се изделат три групи. Најпрвин се "објективните претскажувања" во кои се предвидува според однесувањето на божјата бубалка: (3) Ⓕ **Les bêtes à bon Dieu qui sautillent de fleur en fleur présagent le beau temps** = «la remarque suivante, recueillie dans les Vosges, est connue dans toutes les autres régions» (*Dictons des bêtes)*.

Nikodinovski, Zvonko - Figurativnite značenja na božjata bubalka vo francuskiot i vo makedonskiot jazik (str. 1-5), od knigata *Figurativnite značenja na insektite vo francuskiot i vo makedonskiot jazik*, 2 - ri Avgust S, Štip, 2007 (2016), 636 p.

Потоа доаѓаат "субјективните претскажувања" во кои предвидувањето се заснова врз одговорот од божјата бубалка на прашањето поставено од човекот или врз однесувањето на човекот кон божјата бубалка:

(4) Ⓕ **En semaine, la coccinelle promet qu'"il fera beau dimanche", lorsqu'elle s'envole de la main sur laquelle elle s'était un moment posée. Le dimanche, elle porte bonheur à celui sur qui elle reste posée - le temps d'avoir compté jusqu'à 22.** (*Dictionnaire des superstitions*), (5) Ⓕ **Une superstition tenace protège la coccinelle. Écraser une coccinelle amène la pluie** (*Dictons des bêtes*), (6) Ⓕ **Les enfants de partout ont l'habitude de laisser se promener une coccinelle sur leur main. Ils la guident jusqu'au bout du doigt, qu'ils dressent ensuite en prononçant une formulette qui invite la bête à bon Dieu à s'envoler. Si elle obéit, il fera beau. Si elle refuse, la pluie viendra.** (*Dictons des bêtes*), (7) Ⓕ **Papivole Vole, vole; S'il fait chaud Vole en haut; S'il fait froued Va te cacher.** (*Rolland, t. 3, 352: Loiret*).

На крај доаѓаат претскажувањата-пораки во кои божјата бубалка треба да ги пренесе желбите упатени на Бога во врска со времето: (8) Ⓕ **Vole, vole, marichö Va dire au bon Dieu qu'il fasse chaud** (*Rolland, t. 3, 352*). Ова упатување пораки кон Бога го објаснува и нејзиниот назив (како македонскиот назив "божја бубалка" така и вториот француски назив: **la bête à bon Dieu**).

Особината **однесување според други појави** е застапена во **5** верувања кои се однесуваат на

среќата:

(9) Ⓕ **La petite bête de la Vierge porte bohneur à qui la trouve. Si on la prend à la Saint-Jean, elle préserve pendant une année entière contre divers maux de tête et de dents.** (*Rolland, t. 3, 358: Belgique*),

одење во рајот:

(10) Ⓕ **Barbelote, barbelote, monte au ciel, Garde-moi une place auprès du bon Dieu** (*Rolland, t. 3, 356: Manche*),

мажењето:

(11) Ⓕ **Vole, vole, ma petite Nicole, De quel côté me marirai-z-y? Me marirai-z-y, etc.?** (On répète ces dernières paroles jusqu'à ce que l'insecte s'envole) (*Rolland, t. 3, 354: Vendée*),

мерење на времето:

(12) Ⓕ **On demande à la coccinelle quelle heure il est: "Petite bête à bon Dieu, Dis-moi l'heure qu'il est; S'il est une heure, Envole-toi; S'il est deux heures, Envole-toi, etc."** (*Rolland, t. 3, 355: Pithiviers)*,

богатството:

(13) Ⓕ **On demande quelquefois les richesses à la coccinelle: Bête à bon Dieu, au ciel envole-toi, Tu m'apporteras de l'or et de l'argent.** (*Rolland, t. 3, 355: Paris)*.

б. Семантички признаци

§ 4. Анализирајќи ги значењата на француските фигуративни единици (вкупно 13) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "БОЖЈА БУБАЛКА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **2** особини. Особината "КАКО НАЗИВ" симболизира, преку алузија, **хомосексуалец** (единицата под број 1). Особината "БОЈА" симболизира, преку персонификација, **преголема грижа за убавината** (2).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **1** група особини "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО И ДРУГИ ПОЈАВИ". Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД ВРЕМЕТО" не симболизира директно ништо но однесувањето на божјата бубалка претставува предзнак за **убаво и лошо време** (3, 4, 5, 6, 7 и 8), **среќа** (9), **одење во рај** (10), **мажење** (11), **мерење време** (12), **богатство** (13).

Божјата бубалка во француските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко однесување** (**хомосексуалец**, **преголема грижа за убавината**), **како предзнак за** (**убаво и лошо време**, **среќа**, **одење во рај**, **мажење**, **мерење време**, **богатство**).

§ 5. Кај француските фигуративни единици со "Божја бубалка" ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- најголем е бројот на единиците со позитивна референтна вредност (вкупно **7** единици или **53,85** %). Позитивни се исто така најголем број признаци (вкупно 5 предзнаци): **предзнак за убаво и лошо време**, **среќа**, **одење во рај**, **мажење**, **мерење време**, **богатство**.

- на второ место се единиците со негативна референтна вредност (вкупно **3** или **23,08** %). Негативни признаци има 3: **хомосексуалец**, **преголема грижа за убавината**, **предзнак за лошо време**.

- на трето место се единиците со неопределена вредност (вкупно **2** или **15,38 %**). Неопределен е само признакот: **предзнак за време**.

- на четврто место се единиците со неутрална вредност (**1** единица или **7,69 %**). Неутрален е признакот: **предзнак за мерење време**.

Божјата бубалка значи се јавува во повеќе од половината примери со позитивна референтна вредност во францускиот корпус.

§ 6. Француските фигуративни единици со божја бубалка се засновани врз **3** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно 13 единици на прво место се наоѓа аналогијата со **11** единици (**84,61 %**), второто место го делат персонификацијата и метафората со по **1** единица (**7,69 %**).

Б. Божјата бубалка во македонскиот јазик

а. Семиолошки признаци

§ 7. Признакот **ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ** е претставен преку **1** особина: **градба на крилцата**.

Особината **градба на крилцата** ја среќаваме во една лексема во која божјата бубалка симболизира **лесно облечена жена**: (1) Ⓜ литмара = «лесно облечена жена» (*РМЈ*).

§ 8. Признакот **ОДНЕСУВАЊЕ** е претставен преку **2** особини: **летање** и **однесување според некои појави**.

Летањето е особина која на божјите бубалки им овозможува многу лесно и брзо да се движат па оттаму таа симболизира **голема подвижност**: (2) Ⓜ Алис лит мара - тоо увек алис литмара, дека не-о-сејш там никнуве = «подвижен, за некого што се движи многу, што не седи на едно место» (*Пеев: Кукуш)*.

Особината **однесување според некои појави** ја среќаваме во **1 верување за повикување гости**: (3) Ⓜ Лет-лет бубамаро, донеси ми гости! и **1 верување за женење**: (4) Ⓜ Лет-лет бубамаро, кажи дек ќе се женам! (*Струмичко)*.

б. Семантички признаци

§ 9. Анализирајќи ги значењата на македонските фигуративни единици (вкупно 4) кои содржат лексеми од лексичко-семантичкото поле "БОЖЈА БУБАЛКА", доаѓаме до следните заклучоци:

- групата признаци "ФИЗИЧКИ ОСОБИНИ" е претставена преку **1** особина. Особината "ГРАДБА НА КРИЛЦАТА" симболизира **лесно облечена жена** (единицата под број 1).

- групата признаци "ОДНЕСУВАЊЕ" е претставена преку **2** особини. Особината "ЛЕТАЊЕ" симболизира **голема подвижност** (2). Особината "ОДНЕСУВАЊЕ СПОРЕД НЕКОИ ПОЈАВИ" не симболизира директно ништо но однесувањето на божјата бубалка претставува предзнак за **повикување гости** (3), **женење** (4).

Божјата бубалка во македонските фигуративни единици влегува исклучиво со една од следните значенски категории: **како човечко тело** (**лесно облечена жена**), **како човечко однесување** (**голема подвижност**), **како предзнак за** (**повикување гости**, **женење**).

Кај македонските фигуративни единици со божја бубалка ја имаме следната состојба во распоредот на референтната вредност:

- единиците со позитивна и со неодредена вредност се застапени во подеднаков број (со по **2** единици или **50 %**). Неодредени се следните **2** признаци: **лесно облечена жена** и **голема подвижност**, додека позитивни се признаците: **предзнак за (повикување гости**, **женење)**.

Божјата бубалка значи се јавува подеднакво со неодредена и со позитивна референтна вредност во македонскиот корпус.

Македонските фигуративни единици со божја бубалка се засновани врз **3** разни стилски фигури, како различни видови на фигуративно значење. Нивната застапеност е следната: од вкупно **4** единици на прво место се наоѓа аналогијата со **2** единици (**50 %**), второто место го делат метафората и компарацијата со по **1** единица (**25 %**).